

Bisera Suljić-Boškailo

P e š t e r
Roman iz sedam priča

*Čudnu je knjigu mjesec odabrao,
i čudan svijet s visina osvijetlio,
čudne neke živote u stopu pratio,
i čudu se, i sam, čudom čudio!*

Muško

Ahhh! Pešter! Ta prokleta Pešter!

...I dok je mraz, taj bijelobradi car, vrijedno kitio ledenim draguljima svoju ljubljenu Pešter, jedna žena je prtila kroz namete. Iza nje su, po srebrenom tijelu beskrajne visoravni, ostajale vijuge. I osim puna mjeseca na nebu, i njenih koraka po mrzloj ledini, nemaše te noći, više ničeg živog, na putu. Ne bi čak ni vučijih tragova, *da joj insanski hod po razapetoj mreži februarske zubate bjeline*, prate. Ne bijaše, ama čak, ni ponoćnih utvara, da joj uz svoj kikot tu škripu poderanih opanaka, dok mraz ispod sebe drobahu, ravnicom raznesu.

Noćas se samo jedna bremenita jadnica, do grla natovarena, ljuljaše preko otvorene poljane, *bez imalo straha, bez ijednog jecaja, bez ilijek boli, bez ijedne suze*. I jedino krupne graške krvi, kao stijene očepljene s litice, ponekad bi joj se niz lice muklo survale, i trznule je svojom toplinom. A ona bi, kada bi ih osjetila oko suhих promrzlih usana, jurnula iz sebe i kao okrilatila poletjela prostranstvima slobodne i ponosne sebe. Ah! Kako je taj njen let svojim veličinama bio tumbajući! Prekinut mačem plačnih majčinskih riječi:

«Žena koja ostavi evlad iščupala je time sebi drob! Ta nije više žena, ta je samo pola insana!»

Kao smrtonosne urvine odzvanjali su joj ti glasovi po utrobi, dok je kroz zamagljene poluzatvorene oči vidjela svoje uplakane četiri sirotice. Bremenita je ubrzanim korakom pokušavala da se otme toj slici, da zaboravi svoju djecu, da izbriše tugu, da pobjegne od tog prokletstva što joj se za korakom vuklo kao teški, hladni, neraskidivi lanci.

Cijele noći je hodila po tom kraljevstvu bijelog vilajeta. Do sabaha *koji se po bljedunjavoj postelji lijeno gniježđāše, dok pospane kućice šćućurene nemoćno čekahu na malo sunca, i na tog njihovog roba, što ispred smrzlo, s vriskom u utrobi, ukočeno stajaše*.

«Hajde kreni! Kreni majko!», kao da je čula u sebi.

«Naprijed kreni! Ne boj se! Pa zar ti mogu više išta uzeti, neg' ti je uzeto, ženo?!»

Nije mogla više ni koraka dalje. Vidjela je lica. I pitanja:

«Kako sine?! Kuda kćeri?! Odkud ti sestro?!»

I ko zna dokle bi stajala tako ispred praga, ispred te ogromne planine, *ispred te džennetske ćuprije tanje od oštrice mača*, i ko zna da li bi uopće kucnula na ta vrata *bukova, velika do neba* – da joj strah ne priskoči u pomoć i odriješi konope s bremena.

Planina se u njoj sruči. Orao iz nje jeknu.

«Babo!»

Gasuljice se upališe. Plač novorođenčeta probudi usnuli rod.

Kuća planu bolom, sažaljenjem, ljubavlju, srećom...

«Muško! Sin! Muško je...!» - odlijegalo je Pešterom.

Ni mjesec, što je sve to radoznalo posmatrao, *smireno uvaljen na prestolju nebesa*, ne mogaše razlučiti iz čijih usta se veća radost ču: da li se tom muškom radovaše više otac ili majka, brat ili snaha...?

Ili ona...?

Ona?

Ona samo jednom duboko uzdahnu.

Sin Adem ne podoji toplo majčino mlijeko. *Ne upamti lijepo lice te sretne nebeske hurije.*

Zadoji ga snaha.

A tamo?

Tamo je Hasan poslije obavljenog posla ušao u kuću i kamena lica, okrutna i zamrežena pogleda, sjeo za postavljenom sofrom. Krvavim šakama izlomio je vruću pogaču i nervoznim pokretima umakao komade časa u ovčavinu, čas u masnu cicvaru. Gutao je neprežvakane zalogaje kao u žurbi svoj otrov.

«Mutavi Mahmut je dobio trećeg sina, a ti...?», ponavljalo se u njemu.

Zadrhtao je po ko zna koji put. Kao da je svoju tegobu pokušavao sa svog runa da otrese. No, ona se nije dala skinuti već ga sve više stiskala i za dušu mu se lijepila, dah mu otimala. Odgurnuo je crni tiganj sa cicvarom ka sredini sofre:

«Podaj im neka jedu!», zarežao je promuklo majci što po mraku, u ćošku iza duvara, kobajagi nešto tražase.

Četiri preplašene djevojčice, sve jedna drugoj do uha, vukući se na koljenima (da bi u njegovim očima još manje bile) privukle su se sofri. Stisle su u sebi svoj prepadnuti dah, taj zagušljivi teški zrak, da ga ne bi on čuo, da mu ne bi zasmetao. Bojale su ga se. Bojale su se tako oca. Bojale su ga se i mrzile ga. Noćas su ga, ovako pobjesnijela, do besvijesti mrzile. Kako je samo mogao tako krvnički im prebiti majku? Kako je mogao tako otjerati u noć? U snijeg! U mraz! Jadna naša majkica, mislile su.

«Sutra ću dovesti drugu. Ona mi kućka više ne treba! Hoću ženu koja muško rađa!», povikao je, i izgubio se uz snažnu lupnjavu vrata.

On je htio da ima sina. Svoga nasljednika je tako želio. Zastao bi svaki put kada bi vidio muško djetete i jadno duboko uzdahnuo. «Bože, šta sam ti samo skrivio, da me ovako kažnjavaš?», prošaputao bi onda u sebi, kao i noćas dok je ležao sam na krevetu polumračne, hladne sobice u staroj napuštenoj kućici, gdje je

još ponekad samo rijetki putnik konačio. Na onom istom krevetu gdje je kao dječak ležao, odrastao, postao čovjek. Ah, da mu je bilo vratiti vrijeme. Ah, da je mogao noćas pobjeći i vratiti se u to davno bezbrižno vrijeme... Kako je samo želio noćas pobjeći od muška u sebi... Pobjeći od bračna dušeka... Pobjeći od kletve i sihira?!... Pobjeći od sebe nesretna... Ah! Jadni ti Hasane!

U neko gluho doba je nekako zaspao. Stigao do vrata svog sna. Ušao u njegove odaje. I Bog ponudio sina. Rađao ga je noćas sam. Oči mu od porođajnih muka i bolova prsnule, izletjele mu iz glave i počele se ceriti na njega. Tog bola! Ah, tog teškog bola! Hasan se branio, vikao, vriskao, kukao: «Neću sina! Oslobodi me, Bože, ovog teškog poroda! Neću ssiinnaaaaaaaa!»

Poradao se cijele noći, sve dok prvi pijetlovi zoru ne najaviše i razdvojiše ga od sna. Drhtavim prstima je Hasan popipao oči, da vidi da li su tu. Zatim je poklopiši lice svojim velikim šakama zaplakao. Kao malo dijete je jecao na pomokrenom dušeku, do grla mokar i upišan. Boljelo ga je sve.

Kako je ustao i okupao se, samo on to zna.

I nakon što je dugo tog jutra u bolu klanjao, legao je na velikoj ovnoj pustećiji do šporeta. Negdje po podne zamolio je svoju najstariju kćerku, Hasnu, koja je tiho vezla na minderu, da mu pomogne da dođe do kreveta.

«Bože, oprost mi», čuo se najčešće tih šapat sa njegova dušeka, dok je polahko zatvorenih očiju sa ovog svijeta nestajao.

- Tako je jadnik i završio.
- Jadnik?
- Gdje ćeš đavole? Izlizali se ovi vragovi... Moram dati Bećiru da mi druge igle napravi...
- Je li ti gojza ispala? Ja bolje vidim... Ja ću ti je uhvatiti.
- Neka, doći će ona na svoje mjesto. Sad idemo spavat.
- A kome pleteš sad te tako lijepe čarape s ružicama?

– Mom suđeniku... Što me tako gledaš? Doći će on. Suđenik uvijek dođe... Jedan suđenik uvijek dođe...

– Kako bih voljela da znam da pričam priče kao ti. I da vezem kao ti, majko - prošaputa s uzdahom djevojčica.

Uvehli prsti starice obgrliše mehkane i hladne dječije ručice.

– Sutra ćemo potražiti šarku. Kad ti tri puta preko ruku pređe, i pričat a i plesti ćeš bolje od mene – reče starica i primakavši ručice bliže gasuljici i zagledana u dječije dlanove dodade:

– Čudnih linija... Dijete moje... Ko da u ovo povjeruje?... Iz ove pustinje?!...

– Šarka? Šta je to šarka? – zapita veselo djevojčica i zamalo da nemirnim pokretom ruke ne obori šiše

sa lambe.

—
—
—

Pazi, sine...!

Šta je to šarka, majko?

Nešto kao gušter, samo što je

šarkina koža prekrivena svim bojama ovog dunjaluka – pokuša da objasni starica i puhnuvši plamičak u lambi spusti se uz Bismilu pored djevojčice na dušek.

I dok je mlada žena na minderu, odmotavajuć klupko svoje sudbine, kroz pendžer starog čardaka propraćala zanesenim pogledom pahulje u letu, vatra je, kao i onda, polahko pucketala u ciganjcu.

Žensko

Jednoga dana dođoše, Ajku da zaprose, prosci iz daleka. Od čuvenih Eminovića. Ne bi bogatije kuće na cijeloj Pešteri. Po prvi put ne spomenu proscima majka Aiša Ajkine nedovršene ćilime i mladost. «Popričat ću s djetetom i porodicom, pa ako bude suđeno...», procijedila je nekako kroz stisnute zube.

Nije mogla od sreće čekati da goste isprati, i da Ajki sretna poleti. Ah, *da je samo mati znala šta joj kćeri suđeno bi! Da je samo jadna Ajka znala, ne bi ona tako tiho i bezbrižno treći ćilim tkala! Da je samo znala...*

«Dragi Bože! Da li si se dijete moje baš tako igbali rodila?! Takva kuća! Hiljadu godina još da tražiš nećeš naći takve kuće.»

«Majko... Momka prvo da vidim...»

Majka je dobro znala šta je rodila i zato samo stisnu kroz zube ono njeno „hmm“. A kad prosci po drugi put dođoše, reče im šta djevojka traži. Prosci se čudno pogledaše, a ona se sad, kćerkinog zahtjeva, dobro pozasrami, i pognuvši glavu ne vidje, *što vidjeti morade*. To iskoristi prvi prosac, taj stari lisac, te podržavajući četvrtastom, žilavom rukom koštunjavu bradu, da mu slučajno ne bi zadržtila i izdala ga, povika, čak nekako i veselo:

«Kad djevojka to traži... uradićemo tako. Dovest ćemo joj momka. Pa neka se djeca vide i begenišu.»

Otišli su s igrom tamnih sjena po licu.

«Šta ćemo sad? Onoj ljepoti, onoj vili, on nije...», izusti drugi prosac, dok su zamicali klisurom.

«Auh jazuka!», dodade sad hrabrije treći.

«Baš šteta! Onakva vila...!», potpomože četvrti.

«Stanite ljudi!» povika prvi prosac, prije nego četvrti dovrši misao, a i ostali išta stigoše reći, *uz onaj njegov osmjeh koji je očekivao jedino podršku njegovoj namjeri*. «Što joj njega moramo dovesti?! Dovest ćemo joj mog Nezira. A kad nam jednom prag preskoči, i da joj je on najveća rugoba na svijetu, ona se neće imati kud više vratiti. Urađenom poslu, mahane nema...»

A Nezir lijep. *Diči ga srce orla, a oko sokola.*

Kad ga Ajka takvog ugleda, sva uzdrhta. *A koja ne bi pred njim zaklecala!?*

«Biću tvoja», prošaputala je stidno. I tako mu se rekla dok je Nezir gutao pljuvačku pognute glave. Kako bi najradije sad u zemlju potonuo, kako bi sad se u nebesa ispario! Kako bi joj samo rado istinu rekao!? No, ne moga to ni on uraditi. *Starijih bi i za njega sveta.*

Pogledao je još jednom to mlado lijepo nevino lice. I gotovo da se ne prevari. «Ne čini to, Nezire! Krv možeš zamjesti!», ču tad u sebi očevo upozorenje. I tako umjesto da joj kaže šta je čeka, on žurno izjuri iz njene djevojačke sobe, ostavljajući je da, dok ne dođe zakazano vrijeme, kroz prozor gleda prelijepa proljetna prostranstva.

I dođe zakazano vrijeme. Zakazani dan. Odvede sretnu Ajku stojjedan svat. Uzrujan je bio njen pogled ispod crvenog vela dok je svadbenicima ponosna dvorila, budna ga sanjajući. *Njegov stas, njegovo prelijepo lice, oči... A kada bi joj crveni veo dodirnuo usne, zadrhtala bi kao da su je dodirnule njegove usne, i ruke njegove bi osjetila na grudima umjesto jeleka, dok joj je po tijelu ispod kata od leda «dikse pa vidi» gmizala draž...*

«Kada će me više pustiti noćas?! Kada će me više povesti njemu – u đerdek?», pitala se i dvorila sve nemirnije. «Pred zoru, kad se i najhorniji igrači zasite igre, povest će me», tješila se.

U đerdek će je uvesti, vrata zaključati, ispred njih zapjevati:

«Sabah me mori, sabah me mori, sabah me mori, glava me boli. Tuđin me mami, tuđin me mami, tuđin me mami iz tuđe zemlje...»

Gasuljica je ckiljila. Sobičak je mirisao na dunje. Nemirnu nevjestu uvedoše jende. Pogled joj je bio spušten. Da žene ne bi primijetile, da joj u oku ne bi toliku žudnju, ljubav i sreću vidjele.

Tek kada su se vrata za jendama zatvorila, brava zaškljocala, pjesma razlegnula, pogledala ga je ka krevetu. Vezena prostrta postelja čekala je prve kapi. Stajao je kraj prozora.

«On? Ne! To nije on! Nije to onaj njen Nezir! Ne, to sitno tijelo nije njegovo! Ne!», mislila je vidjevši siluetu u polumraku.

«Ko si ti?», zajapila je.

Okrenuo se: «Ja sam tvoj suđenik.»

«Ti?! Ni moji komadi te neće!», vrisnula je i sručila se na pod.

«Ja sam tvoj, i ti si moja, htjela ti ili ne htjela.»

Bože! I nju ta sudbina snađe. Da li je išta ružnije mogla naći: hem mršav, hem mali, hem... jadan. Zakukala bi najradije iz sveg glasa. Vrisnula bi do neba. Ali... Nije imala snage. A i dobro je znala, da je niko njen sad neće čuti. Njoj pomoći više nema. Tiho je samo, sručena, nad sudbinom svojom zaplakala.

«Ja te ni mrtva neću», prošaputala je još jednom i zagnjurila glavu u svoje svilene dimije.

...Okolo žute, okolo žute, unutra ljute... – pjevale su žene još žešće ispred njenih vrata.

Jutro je mladence tako ukočene zateklo.

«Past će krv ako se vratiš», ubjeđivali su je.

Ona čuti. I niti jede, niti pije. Ona sjedi u uglu, nijemo čuti, i čeka njene. *Ona je odlučila.*

Poručiše joj za rod. Moradoše.

Bijaše joj rodu teško. I krivo za tako podlu prevaru. Ali, Eminovići, bogami, i pozaprijetiše:

«Odavde je nećete ni mrtvu izvesti. Biće krvi do koljena, da se za sva vremena pamti i priča. Ovakva se kuća ne može tako lahko osramotiti. Pala joj je kašika u med... Pa i on nije nakaza. Pošten je, vrijedan, miran... Biće sretna i rahat sa njim.»

Tješila je majka:

«Jeste, sine, da su nas mučki prevarili, ali šta ćemo sad. Tu je - što je. Takva ti je sudbina. Bio ti on suđen i tu se ne može ništa više promijenit. Možeš samo krv zamest. Ti znaš šta sve biva... Osveta je kurvina rabota. Sjećaš li se Nevjestinog polja? Tu je stotine izginulo... Da se za sva vremena priča i pamti.»

Osta Ajka.

Ne iz straha, ne... Ne, neee... Ona ne zna za strah...

Jedne noći, kad se to s prevarom malo stiša i kuća se normalnom životu okrenu, dođe Nezir na sijelo. Srce Ajkino zalupa kad ga ugleda, *zadrhta, poletje* i ona samo što ne posrnu sa šerbetom. *Ali, nešto je pridrža, tijelo joj izvi, ponosom je ženskim ogrnu.* Ajka podiže glavu i pogledom ga vatrenim prostrijeli. Zanimemio je, vidjevši kako joj tijelo zatreperi ispod svijenih dimija, *kako k'o breza vitka na proljetnom povjetarcu, ljubavnom igrom mu ispred očiju zaplesa.* Razdrma ga ta igra đavolice u vili i umjesto stida i sažaljenja prema njoj u njemu se rodi potreba da joj sad skrši to vražje tijelo njeno.

Ajka nije mogla te noći dugo zaspati. *Neki nemir joj se bijaše uvukao pod kožu.* I kad bi samo na njega pomislila sva bi se zapalila. *Lomila je ruke, stiskala tijelo, ali ono je sve više gorjelo.* Bijahu joj potrebne tako muške ruke. *Predmet u koji se Nezirov duh mogao uvući.* Dohvatila je po prvi put nježno Selima za rame i *istresla iz sebe čežnju za Nezirom.* U tom ludom žaru i zanosu ona u ružna Selima nađe lijepog Nezira.

Danima i noćima je trajala tako ta igra, *momenti kada bi se duh njenog nesuđenika pojavio i preko tijela Selimovog uvukao u nju.*

Jednog jutra kad *se više taj nabor i ta čežnja tijela izdržati ne moga, jer duše žudahu neizdrživo, a tijela gorahu neugasivo,* Nezir je dočeka kod bunara.

Preko ibrika se razli voda. *Nebo i zemlja kao da se spojiše u spoju njihovih tijela...*

Vila se rodi. *Plod prevare, inata, osvete, plod ljubavi dvoje osuđenih suđenika.*

- ako to bi sa tim nesuđenim suđennicima – doda Beharka na kraju, otvarajući svoju seharu. T
- *Ili sa suđenim osuđennicima – prošaputa na minderu žena i zapali cigaru, zaronivši ponovo u sjećanja.*
- zašto tako dugo treba tvom suđeniku da dođe? Je li on tako daleko živi? A
- ožda i ne živi daleko, samo mu kletve ne daju da me se sjeti. M
- letve? K
- abogda se on po zemlji prevrćao i nikad mira ne imao! – prošaputa starica. D
- o to, Beharka. K
- išta, sinko... Ja ovamo za sebe nešto... – promrmlja i leže, okrenuvši se na desnu stranu. N
- eharka vidi! Tamo na Suljinom brdu gori neka vatra... B
- dje u ova doba vatra? – povika i skoči da pogleda kroz prozor. G
- ad sam je tamo, gdje je groblje, vidjela... A sad je nema – začuđeno prošaputa djevojčica. S
- ko je gorjelo, onda je to, ili gorjelo zlato, ili, neka dobra duša koja je prelazila u džennet – reče zureći kroz pendžer. A
- ar može zlato da gori? Z
- ože, ako je dugo u zemlji. Ali ne vjerujem da tamo ima više zlata, jer prije nekoliko godina je baš tamo izvađen ćup. Noću došli neki ljudi iz Grčke i ispod starog hrasta iskopali davno zakopano zlato njihovih predaka. Ostavili su samo jedan dukat, da se zna da je tu bilo zlato. M
- utra idem i ja kopati zlato po starom Crkvištu - reče djevojčica prije neg' usni. S

- *utra idem i ja kopati svoje zlato... – prošaputa žena zagledana u bijele grane jabuke, čiji su roskasti cvjetovi djetinjstva sad bili naslikani na nebu.* S

Kletva

Kažu, sam šejtan je to drvo zasadio. *U žilama njenim prokletstvo ugnijezdio.* I niti je ono normalno raslo, niti je normalno rađalo. Čovjek je mogao lahko okom vidjeti kako iz sebe puca, kako se širi. A tek kako bi se slatkim krupnim plodom znalo ogrnuti, kao nevjestinom crvenom čatkijom prekriveno, kao krvlju obliveno. Znalo se da će toj trešnji kad-tad neko dobro šer vidjeti. Na vrh urvine, tu pored puta takva rasna iznići!? Šejtanski posao. S njom je on nesreću posadio. Eto.

Išli su Halki, na čijem imanju drvo niče, mnogi, i molili da trešnju smakne. Da se djeca, ne polome, tu ne poginu. Ali, Halki se nikako ne dade da to uradi. Kad god bi pošao s tom namjerom, vratilo bi ga nešto nedovršena posla.

I te godine je on krećao sa sjekirom u ruci, tvrdo riješen da drvo smakne. Ali, vrag ga jednostavno začara svojim nevinim bjelilom, svojim mirisom, i on samo sjede ispod probegarale krošnje.

«Pred zimu ću te posjeći. Kad ti grane budu gole...», zarekao joj se, i vratio se kući.

«Brzo se vrati, Halko?»

«Vala mi nešto bi žao da je oborim pod onolikim rodod. Neka je još do zime.»

«Hairli bilo, ali bolje da si je posjekao. Šta da se koje Smailovsko dijete satire s nje. Znaš da su ti se za to k'o za krv molili. Čak ti najboljeg ovna za nju nudili... Ko će više djecu odvrćat od nje?», prekori ga žena, i spustivši iz naručja nekako srdito dvoipogodišnjeg sina ispred Halkinih nogu, uđe u kuću.

Imade Halkovica pravo što se ljutnu. *Majka osjeti nesreću.* Te godine, iako je trešnja još bila zelena, djeci nije mogao niko utuviti u glavu da se ne pentraju po njoj. Što im se više branilo, sve su više navaljivala k vragu. Ni motka nije pomogla. Ispentali bi se na nju i, gore se između njene dvije račve uguravši, s visina uzvikivala:

«Heeeeeejjj!»

Tad bi se klisurom razlijegalo i odlijegalo njihovo:

«Heeeeeejjj!»

I tako smo mi, djeca šejtanske trešnje, tako urvini ispod sebe prkosili.

Sulejman se najvisočije peo. Sami vrh trešnje bi se pod njim u polukrug savijao. On bi kao majmun opasao granu i priljubljen uz nju se njihao. I pjevao. «Eeeeeehhhh...»

Mi djeca bi buljili odozdo, divili mu se, i čekali da se grana skrši, i da on padne dolje, mrtav. Ali baksuza je sam šejtan za svoje djelo čuvao.

Ja ni sad ne mogu biti pametna što mu treba da uzima tuđe dijete, i...? Zašto? Kako? Jedinca...!

Sjećam se kako je blijed doletio mom dedi i bez daha se pred svima kleo kako je dijete našao samo ispred kuće i kako ga je poveo sa sobom da mu ubere prve trešnje. Nije se toga dana, veli, htio peti na drvo, da ne bi dijete ostalo dolje samo, neg' je nekako dohvatio poveću granu i podigao dijete da s grane samo sebi ubere trešanja.

Istrzne mu se vitka grana iz ruke i đipne se svojim visinama. S Halkinim djetetom koje je bilo prigrllilo granu, dok ga je Sulejman njihao na njoj, kao na ljuljašci.

Ukapi dijete na licu mjesta. Toliko dugo čekan sin.

Padosmo u krv.

Prijeti Halkino pleme, traži osvetu. Sva Pešter skočila na noge da pomiri ukrvljena plemena.

«Dijete je ubijeno namjerno», uporno ponavlja Halko i njegovi.

«Desilo se, zanio se dečko, i kad hoće nesreća da bude, onda se i desi», branili su Sulejmana naši muslihuni.

Vijećalo se danima i danima kako da se to riješi. Halko tvrdoglav, traži krv. Glava za glavu. Nije šala izgubit dugo čekanog sina jedinca... No, ljudi nekako, ipak uspiju da ga ubijede da popusti.

«Jeste li sigurni? Bajro jesi li siguran da je Sulejman nevin?», upitao je na kraju on mog dedu.

«Jesmo vala, kao što smo sigurni da je sad dan», odgovori mu moj dedo.

«Bili se baš zakleo u to što tvrdiš, Bajro?», opet će ti ovaj.

«Bih vala, u svaka doba.»

«Dobro. Neka ti bude. U današnji dan. Tebe, Bajro, hoću prvog da vidim da se zakuneš. Na ralo, hljeb, kamen i Kur'an... Smiješ li?»

«Smijem vala i u vatru ako treba za to.»

Te noći ti na san dođe mojoj majci Dobri čovjek.

«Bela, Hamo ti odlučio da ide da se kune? Neka ne ide ni za živu glavu, nego neka i ocu mu Bajru kaže da ne idu da se krivo kunu», veli joj on na san.

Ispriča to majka ocu. Za sofrom. Uzdahnuo je duboko i tiho nastavio jesti.

«Hamo, čuli ti moj san?»

«Čuo sam, ženo... Misliš puno na to i zato to i sanjaš.»

«Hamo, a šta ako se krivo kunete? Znaš li šta to znači?»

Ništa nije odgovorio. Izišao je iz kuće mrtvim korakom.

Dođe Dobri čovjek i druge noći majci, sav u zelenom, i veli:

«Bela, Hamo ne reče Bajru, šta sam mu poručio. Nek' ide ocu, i kaže mu to, dok je još vakat! Nek' se ne kunu! Kriva je to kletva!»

Čula sam majku kako je pred sabah tiho preklinjala oca da ode dedi i ubijedi ga da ne idu. «Spavaj, ženo! Prouči nešto, i spavaj. Probudit ćeš djecu», prošaputao je. «Bolje da ih ja sad probudim, nego da ih vaša kriva kletva budi», zajapi majka glasnije.

Utom je zaplakao moj brat u kolijevci.

Sjećam se kada je otac zorom otišao dedi. Majka me je tad hitro privukla sebi i zašaptala: «Idi za njim i slušaj šta će mu reći!»

Otac je kolio, pokušavao na razne načine da sa dedom o tome obazrivo popriča, dok mu na kraju nije ispričao i majkin san. Sjećam se, kako ga je dedo istjerao iz kuće uz najgrđe psovke: «Da si slabić uvijek bio, znao sam, ali da si toliki nisam. Žena da ti određuje šta da radiš. Kukavico od čovjeka! Misliš samo na sebe! A šta da Sulejmana ubiju? Ne, ja njega ne ostavljam na milost i nemilost Halkovskom plemenu... Ako žena može tebi da naredi šta da radiš, neka samo nastavi. Ja sam Bajro, ja sam čovjek, i meni nije nikada žena naređivala, niti će. Ako nećeš Hamo sa mnom, ti i ne moraš, samo nemoj više da mi preskačeš praga. Takav sin meni ne treba!...»

Psovao je i kad je otac već uvelike bio zamakao.

I tako ti se bogme ode na tu prokletu kletvu. Nije vala dedo mi ni praga uspio da preskoči, kad su se s kletve vratili, razboli se i ostane za svagda nepokretan.

I da se samo na tom završi!...

Sjećam se k'o sad – proljeće; s prozora se vidi na vrh uvale Šejtanka, sva u bijelom. Tako smo je zvali. K'o da je sad gledam. Kao da se prokleta usadila u moje oči. Možda zato što sam je kao dijete tako često gledala s našeg prozora. Nekada bih u njoj vidjela mene kako dvorim u bijelom kao nevjesta, a nekad grupu šejtana kako se pentraju po njoj. No najčešće sam vidjela Halkina jedinca kako se njiše na njenim granama. Kao što se nekad na njenim granama njihao Sulejman. Na vrh vrha bih ga vidjela. Bože, kako me bilo strah proći ponekad pokraj nje. Posebno u akšam. Mislila sam dohvatiti me njene grane, obgrliti i udaviti. Strašnije me je bilo nje, neg' starog hrasta o kojeg se nesretna Timka objesila. Ona jadnica što je silom htjedoše udati, za onog koga srce neće. Budale, kao da nisu znale da srce niko ne može natjerati da voli nekoga koga ne voli...

Bi, kako rekoh, proljeće. Negdje odmah po Đurđevdanu. Pratili smo se toga dana na stanove, bliže planini. U kući osta samo dedo, majka mi, i brat u kolijevci. Nepokretnog nije imao ko da pazi, pa došao nama. Pala i još ta nesreća na ruke mojoj majci.

Ehhhh...

Zamoli, taj moj dedo, majku mi da pođe do šumarka i ubere mladih kopriva za jednu koprivušu. Nešto mu pripala na pamet. Pošto je dugo bolovao, pomisli majka, možda mu je to posljednja želja, i otrči da ubere kopriva. Dok nije kasno. Da čovjek ne umre sa željom.

Kad hoće sve da nesreća bude... Da se ta strahota desi...

Izleti vraška žiška iz šporeta i malo po malo zapali našu kuću. Pred dedinim očima izgori moj brat u kolijevci. Za njim i on završi u vatri.

Djece se više nije rodilo.

– Tako završi ta kriva kletva. Baš onako kako su nas Halko i Halkovica kleli. Sjeme nam se utrlo. Mejra, sestra mi, udade se nekako, ali evlada ni ona ne dobi. Ja ostah sama kao kukavica. Gdje god da mi se sreća započela, razvalilo bi je nešto...

Eto, zašto mog suđenika još nema. Zašto sam osuđena da ovako živim. Prokletstvo starih stigne, i to ne one što su grijeshili, neg' njihova pokoljenja.

– Ali tvoja sestra Mejra ima djece – izletje djevojčici.

– Hamdo ima djece... A Mejra... Duga je to priča.

– A ko posječe Šejtanku?

– Poslije kletve, htjedoše ljudi s hodžom poći skupa i posjeći drvo. Ne dade Halko. Kažu rekao: «Neka je, da se zlo Sulejmanovo ne zaboravi. Neka je Bajro s prozora gleda i dobro upamti za koga se krivo kleo.» I gledao je. Sjećam se da je ležao pored prozora i satima buljio samo u to drvo. Tek kad nam se desilo, to što se desilo, Halko je posječe. Ali, ko god je tu trešnjju tamo jednom vidio i sad je tamo vidi, iako više drveta nema.

Durđevdanska noć

Te godine dođe proljeće nekako puno ranije. *Prije vakta zamirisa utroba zemlje.* Sjećam se, razgmilile visibabe, kaćunice, jeremičci. Ljepota božja vidjet Nuljin procvati livadak pored vodenice, te stare nevjeste začekmečene pod beharom vrbinih maca.

Ah, ima li išta ljepše od prirode koja se u toplom proljetnom lahoru i zanosnom dašku ljubavi otkrije – životu osmjehne?! Ah, ima li išta ljepše od proljećne noći ponesene veselim grgutom rječice, *što se stogodišnjim bukovim koritom valja k vodeničkom točku, dok malehne kafene ribice, skrite iza busenja i korijenja izviruju, i vrcajući vitkim tijelima po svom viru, uz prvi poj ptičica iz obližnjeg liješća, mjehuriće hvataju?!*

Ah, ima li išta ljepše od treptaja mladih srca u Đurđevdanskoj noći – tog osmjeha *odojenčeta koje se raduje majčinim njedrima, dok mu ih ona polahko ispod bluze vadi i punom rukom pruža?!*

No, kao što to uvijek biva, što je jedna strana ljepote života sjajnija, druga je tamnija. Tako i ova đurđevdanska zvjezdana noć bi satkana i od mraka; krave su ko nikada ranije mahnito rikale, psi urlali, konji hrzali, ovce mrtve janjce jagnjile. Mećajke su umjesto mlijeka ujutro krv muzle. Samo iz našeg sela su te noći tri djevojke momcima same došle - zapisima općinjene, sihirima napojene.

A doček Đurđevdanske noći započe, kao i svake godine, onda kada se po Zekavičkim vrhovima crvenozlatne zrake s neba prosuše i s njima prvi prkosni mladići k vodeničkoj livadi spustiše, da rasprslu snagu iz tijela izbace, njom svijet zadive.

Ko može dalje dobaciti kamena sa ramena?! Opet Biko?! Bog mu dao bio nadljudsku snagu. Mogao je taj, prije neg' ga sihiri ne slomiše i pamet i snagu mu oduzeše, dići konja pod tovarom. Nesretnik. Ali i sretnik, jer i tako lud imade neku nafaku, pa se dobro oženi.

Ehhh... Niko ne zna šta mu sudbina podari kad mu vrata života otvori. A bolje je i što ne zna... Šta bi da čovjek zna šta ga čeka?

Hmmm... I da je Adem samo djeličak svoje sudbine znao ne bi on te noći pjesmom ljepotu slavio, ne bi te noći tako sretno glas lomio.

K'o da ga i sad čujem. Kao on, nije mogao niko ni zapjevat, nit zaigrat... Kako je znao glasom užurbane korake, *što se k vodenici vijugavim strmim puteljcima spuštahu, razigrat, ta netaknuta srca djevojačka, čista k'o miris kaćunica i prvog behara, ushitat. Ah, kako bi one za tili čas sletjele dolje!* Ah, da nije majki i nana koje se puževim hodom za njima vukahu. Kao da i one zvona srca nikada nijesu u utrobi čule, sad su još na muku djeci stajale i ljutito usput još kvocale:

«Pazite šta radite i kako se ponašate! Pogled u zemlju, i ne vrcajte! Kad se budete ispod vodenice kupale proučite šta, da vam Allah ukabuli i sreću i zdravlje vam dadne. U kolo se do svakog ne hvatajte. Jeste li čule?»

«Jesmo majko. To si već sto puta danas ponovila – izletje Vili.»

«Šuti bre, arsuze jedan! Ni sram da te nije. Majki povraćaš riječ, minjiko jedna! Neću te sada, ali kad se vratimo, zapamtit ćeš ti mene!»

«Ma, pusti je Ajko. Mlada je. Dijete je ona još. Smirit će se ona. Kakve smo mi bile? Uh, k'o da smo bile bolje», pokuša je braniti Mejra, sestra mi.

I tako stigismo zadnje, do vodenice.

Mjesec tek izvirivaše uz radosnu vrisku, smijeh i šalu djevojčuraka, dok se prskahu vodom zahvaćenom sa vodeničkog točka, *što se u krug okrećući i sam zabavljao prskanjem nevinih tijela*, uz brujanje vodenice koja je mljela pšenicu.

Vila i Zehra poput čarobnih vila raspletoše posljednje te noći bujne kose, hladnom vodom umiše lice, tijelo vodom galeći. Čuvala sam im stražu, dok Ajka i Mejra iz vodenice uzmu svježe samljevenog brašna.

A, ko bi mogao i pomisliti da će se dva vruga u žalosnim granama vrbe skriti i kupanje djevojaka posmatrati? Dva šera – Adem i Hajro. Hmmm...Trećeg ne bi ni našli.

U odsjaju vode na mjesecini ugleda Vila prva u granama sjenu. Ustuknula je korak nazad i zamalo da ne pade. Ali kao da je nešto uhvati i ne dade joj da padne već je čvrsto posadi na noge. Pogledala je u mom pravcu. Htjede mi reći, ja pognuh glavu, kao da ništa ne vidjeh. Šta sam drugo mogla? Znala sam da bi ovo bila noć krvi, kada bi ljudi saznali.

«A šta ako vrisnem?», prošaputala mu je, zatim, mucajući.

«Vriskat ćeš ti, ali samo u mojoj kući», uzvratio joj šaljivo i još tiše Adem, k'o da se ništa strašno nije dogodilo. «Ukrast ću te. Bićeš samo moja i božija, il' me nije», doda i nesta, poput kakvog džina, iza vrbinih cvjetova.

Vidjela sam Vilu kako zadrhta. Bijaše to njen prvi prosac. *U njoj se napupili pupoljak otvori. Dijete u njoj odnije niz rijeku voda, a prigušeni povjetarac iz nje iznije ženu. Bezbrižni osmijeh pretvori se u zadovoljnu šutnju.* I dok su se ostali veselili, ona je opijeno gledala u čarobnjaka koji je svojom pjesmom i ljepotom otimao svima zadivljujuće poglede. Ističe se Adem brate i glasom i ljepotom. Crna mu kosa u valove, *k'o uzburkano more u mrkloj noći.* U tamnim očima mu oganj svijetli.

Jednom sam vidjela kada je Vilu zaneseno pogledao. A ona, k'o da se svi gromovi na nju sručiše u tom momentu. *Sve munje svijeta bi joj lakše pale, nego samo taj jedini pogled, koji je svu razgoliti i ispod svilene kože joj se zari.*

«Šteta, što je iz siromašne familije», dobaci u tom momentu Mejra Ajki.

Ova sagnu glavu ka zemlji i ispod oka pogleda hitro k Vili. *Kao da majčinski instinkt opasnost osjeti.* Vila se napravi kao da ništa ne ču, i okrenu se Zehri, koja je uistom uštinu za lakat.

«Kako ti se sviđa Hajro?», prošaputa joj Zehra. Vila je pognuvši ramenima pogledala k Hajru, da vidi šta on to, još, osim bogatstva ima da se Zehri tako dopada. Ali njen pogled, prije nego dospi do Hajra, uhvati Adem. Rumenilo joj lice prekri. Munjevito se ona tad samo okrenu majci. *Da je zaštititi!*

Šareno kolo se igralo. Nabujala osjećanja momaka i cura su se u kolu stapala i svaki pogled k sanjanoj ljubavi, ili njihov dodir prstiju u kolu, bubrio je u srcima čežnju. *Koliko žudnih, nečujnih uzdaha se isparavalo iz duša i padalo jutrom s rosom po prvim proljetnim cvjetovima.* Zabranjena

ljubav i potajna želja je iz svake pore šikljala *i ko nevidljiva krv se spajala tamo daleko u nebesima*. Samo jedan sastavljeni zabranjeni pogled bijaše srcu i slađi i teži od stotine drugih dodira provedenih na bračnom dušekcu.

«Imam ti nešto važno reći», nastavi šapatom Zehra. «Juče je bila tetka Zina kod nas i ispričala nešto što bi trebale noćas uraditi. Želiš li znati ko ti je suđenik?»

Vila je raširenim pogledom pogleda.

«Kad budeš noćas večerala ugrizni prvi zalogaj i sakrij ispod sofore. Pazi da te ne bi ukućani vidjeli. Tako isto uradi i na sredini jela. I na kraju, posljednji zalogaj. Uzmi poslije čiste muške gaće. Moraju biti dobro čiste, jer čovjek može da ogreíše na nimet ispod jastuka... Ali, rizik... No, uzmi češalj, makaze i ogledalo i sve to zajedno sa zalogajima zamotaj u te gaće i stavi sebi ispod jastuka. Onog koga budeš sanjala, taj će ti biti suđenik. Kaže tetka Zina da je to tako uradila uoči Đurđevdana i sanjala tetka Mehu. A nikada joj ni na pamet nije palo da će se udati za njega. Ja ću noćas probati...»

Vila tako to i uradi. Njen jecaj i nemir probudi majku što je pored nje na dušekcu ležala.

«Vilo! Vilo probudi se! Šta ti je dijete pa se cijele noći tako mučiš!? Jesi li dobro jadnice moja? Bože, da nijesi gdje noćas ogreisala na nešto?», drimala je majka ne mogavši je odvojiti od tog bolesnog sna.

Došao on Vili na san. Na Bijelom konju je kod bunara sreo. I sa sobom na Bijelom konju poveo. Ali Bijeli konj, čim ona sjede, raširi svoja krila, i poletjevši visinama zbacila je sa sebe. A odnese Adema. Preko sedam gora.

Vila ga je tražila kroz gustu maglu što se oko nje omotavala, gušila je. Kada je bila blizu da Vili dušu uzme, nešto bi rastjeralo tu maglu. Vila je tad vidjela kako je za stari hrast, gore na oblaku, privezala neka Bijela žena Adema i svojim ledenim, bijelim rukama ga rastrzavala. Otkidala mu je dio po dio i bacala dolje Vili. Ona je sakupljala dijelove njenoga Adema i od njih ga sastavljala.

«Ha, ha, ha, ha, ha... Tijelo bez duše...! Ha, ha, ha, ha!»

Na kraju se srušio Bijeli čardak sa neba uz strašne zvuke i kikot Bijele vještice:

«Prokletstvo Vilo! Neko mora ispaštati staro prokletstvo... Ha, ha, ha, ha!»

- Opet zbog krive kletve starih?
- Ne znam da li je ovdje bila kriva kletva, ili neko drugo zlo.
- A, otkud Adem u Eminovića uoči Đurđevdana?
- Njegova najstarija sestra Hasna je podruga mojoj sestri Mejri.
- Podruga?... Majka, kako može Hamdo da ima dvije žene, a drugi po jednu?
- Eh, kako... Kako mogu ja tebe roditi? Lahko. Htjela Mejra da prevari svoju sudbinu.
- Kako da prevari sudbinu? – navaljivala je djevojčica.

- Eeeee, kako. Šala žensko nije. Žensko bi i šejtana prevarilo – mrmljala je Beharka, uporno tražeći u svom djevojačkom sanduku svijeni konac zlatne boje za njenu lanenu košulju. – Gdje se samo đavo sakrio? Uvijek je to tako, kad se nešto traži, onda se ne nađe, a kada se ne traži, onda naleti... Ali, kako smo samo danas imale sreće. Nikada u mom vijeku nijesam vidjela ljepše i veće šarke. I ko da ne htjede sa tvojih ručica sići, dok ti sedam puta ne pređe preko njih. Čudno...
- Možda i ja budem jednoga dana tako lijepo vezla i šarala kao ti, zato – reče radosno djevojčica i uvuče se u vruće haljine. Onda joj nešto pade na pamet i ona dodade: – A zašto ti mene nisi mogla roditi?
- Stara žena ne rađa?
- Pa ko je onda mene rodio?
- Dragi Allah se na me smilovao i tebe mi poslao.
- Kako?
- Jedna mala roda doletjela i spustila te ispred mojih vrata. Sunce moje. Ti si moje sunce i ja sam tebe samo mogla roditi – reče i zagrlji je toplo.
- Haj mi ispričaj to o Mejrinoj prevari.
- Kasno je sad.
- Majka, a zašto mi Mejra uvijek govori da ja ličim na Vilu?
- Jede govna. Vila ima svijetle oči, a ti crne i krupne. Ona ima pravu kosu, a ti kovrdžavu i tamnu.
- Kao teta Hasna, je li?
- I to čeprka? Ti si ljepša od sviju njih i ličiš na samu sebe.
- Ja najviše ipak ličim na tebe. Obadvije imamo biljeg na istom mjestu.
- Tačno. Što bi na nekog drugog ličila kada si ti samo moja. A Mejra... Ah...

Podruga

Išla je Mejra, nema kome nije; i ženama i hodžama. I da su joj otrova dali, ona bi ga popila, samo da joj se ta želja ostvari. Kako je samo čeznula i žudjela *da joj se mjesec mlad ispod haljina zavuče i tu devet mjeseci u njoj ostane da raste*. Zato je ona, i kada bi osjećala potrebu za Hamdinom ljubavlju, a i kada ne bi, legla mu, i iz njega cijedila sve do bola. A onda jutrom poranila i okupana na put odlazila. Da lijeka sebi traži, sudbinu promijeni. *Al' sudbina teška je zadesi i sve što joj noću mlad mjesec zasadi jutrom vila-nerodnica do korijena sprži*.

No, Mejra se i dalje nadala i svake mijene, kada bi joj grudi ponabrekle, u sebi slavila: «Eto, i meni osvanut će. U mojoj utrobi mi dijete raste!»

Vriskala bi iz sveg glasa kada bi iz nje crveno kapnulo. A onda bi preklinjala Hamdu danima i noćima da se drugom oženi. Ali on se bio tako zavezao za nju, da nije imalo sile da ga neko odvoji od svoje Mejre. Iako mu je bila jalova.

No, jednom se proču, Pešterom pronije, kako negdje gore u Crnogorskoj planini živi neki hodža. Čudo od čovjeka. Izliječio je, kažu, toliko nerodnica, da im se broja ne zna. I ne samo da su sve one rodile, nego su čak sve rodile odmah sina.

Spremi se Mejra, bi vrijedna, i ode njemu.

«Bujrum Mejsto!», nazvao joj je dobrodošlicu. Znao joj je ime, kaže, i zašto je došla, i odakle je došla, i mnogo je što-šta o Mejrinoj sudbini znao, iako mu ona nije ništa o sebi bila rekla.

Kroz prozor se probijala slaba šumska svjetlost i osvjetljavala hodžinu sobicu. Do prozora samo sto i stolica. Na stolu hrpa knjige. Po cijeloj sobi su s plafona pa do poda visile crne trake. U nekom vihoru se sve to okrećalo oko Mejre, onda kada je morala praviti krugove oko sebe i izabrati jednu od tih visećih traka. Kasnije je narod pričao da su to bile trake pisaaće mašine seoske učiteljice, Srpkinje Mire, koja je pisala knjige i u koju je hodža bio zaljubljen.

Pričala mi je Mejra, kako je hodža kad se ona dohvatila za svoju crnu traku, ustao i skinuo s plafona tu njenu odabranu traku, sjeo i počeo čitati s nje. To što je Mejri padalo da treba da uradi, stajalo je zapisano na crnoj traci.

«Eh, Mejro moja, kćeri moja, koliko samo zavezanih sihira nosiš... Zastarjelih, okorjelih, najgorih... Ove sihire i kletve odvezati i od tebe rastjerati je teže nego brdo pomjeriti... Ali dragi Allah će nam biti na pomoći...A on kad da i planina se sruči i u prah pretvori...»

«Radi šta znaš i umiješ... Mnoge si plodnim učinio, učini i mene! Dukate sam pripremila i ne žalim dati...», zavapila je Mejra.

«Dukati su najmanji problem... Prvo da mi ovo sve nekako očistimo, pa... Tuđu nafaku niko nije ukrao... No Mejro, ovdje ti pada da ti prvo treba zapisat. Ja sam znao da ćeš doći i već sam hamajliju pripremio. Evo. Pij iz ove tegle sa hamajlijom tri dana vodu. Poslije se okupaj. Ali u vodu za kupanje pomiješaj ostatak ove vode iz ove tegle s ovom hamajlijom. S tri različita izvora donesi vodu za kupanje. Nakon što se opaćiš uzmi hamajliju iz vode i prije izlaska sunca zapali ispod nekog zdravog i jakog drveta. Onda mi ponovo dođi.»

Uradi Mejra sve što joj je hodža rekao. I zaputi ponovo njemu. Otvorio je, kaže, svoje kitabe i uzdahnuvši objasnio joj kako će danas čišćenje sihira i istjerivanje šejtanskih djela duže potrajati. Onda joj je pokazao na vrata iza crnih traka.

«Uđi Mejro u onu sobu tamo. Dočekati će te mrak. Nemoj se plašit. Tamo mogu biti samo melec... I ako ti bude suđeno da imaš djece, pojavit će ti se pravo Zeleno melajće. Čini sve ono što ti bude reklo. Samo ne smiješ govoriti s njim i protivurečit mu. Radi sve šta ono od tebe bude tražilo i biće selameta.»

I što je Mejra prag tamne sobe preskočila i vrata se sama za njom zatvorila, osjeti ti ona nečije ruke na sebi. Jake. Popipao je po tijelu, dohvatio joj ruku, stisnuo joj prstiće i poveo kroz mrak do kreveta. Skinuo joj polako odjeću, i počeo po stomaku milovati. Kružio je rukama po dijelovima tijela gdje bi dijete trebalo rasti. Šaputao joj je u transu nešto. Šta je šaputao, Mejra nije razumjela. Shvatila je samo kada joj je rekao da mora da se opusti i zaspi.

Znala je ako uspije zaspati, onda je to dobar znak. No, Mejra je... Nije bila sigurna da li je zaspala. Sjećala se samo da je bila kao u nekom transu kada je začula glas:

«Mejro, ustani!» Uzeo je ponovo za ruku i poveo za sobom.

Mlaka svjetlost iz šume prodirala je kroz malehnu rupicu u brvnari. Samo onoliko koliko da se može vrata vidjeti. Dohvatio je zelenu mantiju okačenu o čiviluk vrata.

„Navuci preko sebe!», govorio joj je mukli glas. Nije ličio na ljudski. Kao da je dolazio iz neke duboke pećine, ili iz nebesa.

«K onom jezeretu kreni! Ne okreći se. Pravo idi!», rekao joj je i ispustio njenu hladnu ručicu.

«Ako u vodi vidiš zelenu sjenu, onda si spašena. To je Zeleni melek došao da te spasi. Uradi sve što ti bude govorio», prisjetila se sad Mejra Hankinih riječi, koja je prije Mejre išla ovom hodži i bogami u četrdesetoj zatrudnjela.

«Uđi Mejro! Uđi u svijet plodni!», čuo se glas, dok je Mejra u odsjaju vode ugledala zelenu sjenu.

«Uđi Mejro u jezero... Zadigni svoj veo. Operi tijelo. Tvoje čisto tijelo rodit će sjeme čisto!»

Kad je Mejra oprala tijelo, začuo se ponovo glas.

«Uzmi Mejro grudi svoje i miluj ih vodom, da nadođe mlijeko. Da ti dojenče ima više mlijeka neg' mu treba!», čuo se je glas iz blizine. Mejra je i to učinila.

«Ovo je samo san Mejro. Ne stidi se. San je samo ovo tvoj. Ne stidi se sudbe svoje, ne stidi se tijela svojega. Osjećaj ga. Kako će tek to tvoje tijelo lijepo biti kad ispod njega počne plod da raste. Srcem punim diraj grudi Mejro! San je ono samo Mejro. San iz kojeg ćeš plodna oranica postat. San kojeg ćeš zaboravit kada se svrši. Tajna je ovo Mejro. Tajna koju moraš u sebi zakopati, ako želiš svog

poroda. San je ovo sve Mejro? San koji kada se probudiš zaboraviš. San koji će u tebi evlad da posadi...

A sad Mejro izadi iz vode i priljubi tijelom bukvu. Neka ti bude plod silan, kao što je silno ovo drvo. Lice u tu zelenu mahovinu zagnjuri! Meleku ne smiješ vidjeti lice Mejro!»

Priljubi se Mejra za bukvu, zagnjuri lice u mehku prostirku od mirisne mahovine. Čeka tako izgubljena. Koraci se iza nje su tihi. Približavaju joj se. Mejra drhti, osjeća treptaje. On joj zadiže zeleni ogrtač. Ona drhti. Osjeća na njenom vratu kod lijevog uha njegov dah. Ruke mu po prsima njenim se razgmizale poput deset zmijsa. Trese se Mejra od hladnoće u tijelu. Drhti.

«Ne drhti sretnice. Budi sretna što će ti se desiti. Što će te sreća i ljubav moja ugrijati.»

Osjetila je toplinu njegova tijela na svojim hladnim bedrima.

«Ne!», vrisnula je. «To ne!»

Nije mu vidjela lice. Bilo je prekriveno zelenim velom.

Otela mu se, potrčala odaji gdje je ležala, zgrabila po tami odijelo, navukla ga na sebe, i uletjela usplahirena kod hodže. Sjedio je mirno za stolom i posmatrao kroz prozor k bukvi.

«Nije ti suđeno Mejro... Nije ti suđeno da imaš svoga evlada. Nije ti suđeno, Mejro. Šejtani su prste umiješali...»

Kao da su joj se usta bila zavezala. Bila je tako ljuta da mu je nebo htjela sručit, ali nije mogla ni riječi da progovori. Kao da su joj se usta svezala.

Tako nesretna se vratila kući. Nadala se da će je spasiti. To joj je bila posljednja nada. Da li je ona ipak pogriješila? Da je to bila hodžina prevara? Da li je pogriješila što nije dozvolila? Šta sad da radi?

Ostala joj je samo još gatara Bilja. Smatrali su je svi vješticom i zato ona nije htjela ranije njoj. Ali kad muka čovjeka natjera i kada se spas traži, ne bira se lijek.

Bilja joj je salila nešto kao stravu. Pričala mi je Mejra da je Bilja gledala dugo olovne figure u vodi. Topila ih ponovo na žaru. Više Mejrine glave, na prsima, na nogama pucala je strava. Šaptala je tad Bilja nešto, mrljala nerazumne riječi. Onda je uzela pepela i zamotala u krpu. Sa tim zamotuljkom trljala je Mejrino tijelo dok je kupala u plehanom starom koritu. Poslije je otvorila zamotuljak i počela biskati iz njega dlačice, koje je stavila na kašiku i spalila. Tako posmuđene dlake su čudan miris nudile u onom plavičastom dimu koji se sa njih kovitlao.

«Imat ćeš Mejro djece. Punu kuću djece ćeš imati Mejro... Ali ne iz svog droba. No, bit ćeš sretna s tom djecom Mejro. I s njom. Divna je to žena.»

«Hamdo neće ni da čuje.»

«Ne pitaj ga. Dovedi mu je.»

«Znaš li čija je?»

«Naći ćeš je sama.»

Mejra je hrabro podnijela Biljine riječi. Tek kad je stigla do potoka i sjela ispod žalosne vrbe zajecala je, i suze, i suze tu prolila. *Sve dok nije dušu njima očistila.*

Opet je Mejra konja sabahom sedlala i sa zvijezdom Danicom na put odlazila. Svrćala je i u bogate i u siromašne kuće i sa ženama koje su na mobu ćilime tkale satima sjedila, pričala, potajno se raspitivala. Kikot i smijeh se lomio na tim sjedaljkama. Žene kad su same pričaju svašta.

«Zmijjski vez, kažeš, zove se taj urnek?»

«Tako su mi rekli da se zove.»

«A što ne uzmeš «Dikse pa vidi»? I on je lijep.»

«Ne znam vala. Ovaj sam jednom vidjela na pijaci i toliko mi je zapao za oko, da ti ne mogu objasniti'. Imam ja deset ćilima, ali takav...»

Skidale su žene svoje ćilime sa sanduka, razgrtale i Mejri ponosno pokazivale, ali ona je samo odmahivala glavom krajičkom oka odmjeravajući udovice, djevojke, raspuštenice.

«A da ti šta drugo ne tražiš, Mejro?», upitala je jednom jedna, koja je uvrijeđena što se Mejri nije ni jedan od njenih ćilima svidio.

«Ne vala, ja niti sinova, niti braće imam da bih djevojku da prevarim tražila...», odgovorila joj je Mejra postidjena i baš pogođena.

«Otiđi do Hasne. Ona je na stotine ćilima izatkala. Ako iko zna tu mustru, onda je ona zna.»

«To je ona jadnica što je čovjek otjerao zbog udovice Mine?»

«To je ta. Melek od žene. Sirota. Uzeo joj dijete i otjerao», pričale su žene.

«I gdje sad ona živi?»

«A eno je kod amidže. Tka ćilime narodu i izdržava se.»

«Kako da nađem tu ženu?»

«Lahko. Dođi da ti pokažem gdje joj je kuća», odgovori Sadija i pokaza joj kroz prozor kuću ispod planine.

Izašla je Mejra iz kuće k'o ošamućena. Treslo joj se srce. Čas bi se osmjehnula, čas bi suzu pustila. Na šta je samo sudbina natjera. Da k'o prosjakinja po svijetu hoda i traži.

Hasna joj je otvorila vrata. Nešto je u Mejri zadrhtalo. Osjetila je taj svoj dio duše u toj ženi. Pošto Mejra danas pozadocni, ona ti i noći kod Hasne. U jednoj noći Hasninih suza i Mejrinih nada rodi se prijateljstvo.

I tako Mejra posudi kod nje ćilim za urnek. Hasna joj ga je i započela i završila.

Najteže je bilo ubijediti Hamdu da se oženi još jednom ženom. Za njega je Mejra bila sve, i sve. Sile nema koja će ga natjerati na to, odgovorio je kada je vidio šta je Mejra naumila s Hasnom.

Ali kad žensko hoće ima i sile. Jedne noći metne ti Mejra svom Hamdi u kafu ono što ne treba. Onda presvuče Hasnu u svoje haljine i poturi mu je.

Zatrudni Hasna.

I eto ti tako ona rodi Mejri i četvrtog sina. Nikada njih dvije nisu imale ni rječiće jedna drugoj da kažu. Čak ni djeca ne znaju ko ih je rodio. Juče sretнем Nusreta i pitam ga:

«Gdje ti je majka?»

«Majka je s babom otišla u drva», kaže mi. A mislio je na Mejru.

– Tako je Mejra prevarila svoju sudbinu. Ja je nisam znala prevariti. Zato sam ostala sama.

– Nisi sama. Imaš mene?

– O sunce moje. Sve se bojim doći će jednom ta što te rodila da mi te uzme.

– Šta ti majka misliš, ko je mene rodio? I zašto me je ispred tvojih vrata ostavila?

– Imala je neki teški razlog zašto te je ostavila. Majke ostavljaju samo onda kada više nemaju kuda. Kada stoje na ivici života... A i za dobro djeteta. Znala je ta što te rodila da će me s tobom usrećiti, a i da će ti najbolje kod mene biti. Sama sam, žena sam, a imam svega. I evo ti nigdje ne bi bilo ljepše. Je li tako?

– Ne bih, ali bih voljela saznati ko me je rodio.

– Saznat ćeš, jednog dana. Doći će ona. Morat će doći. A ti ćeš je prepoznati. Osjetiti. Majka se osjeti... Srcem se osjeti!

Izvor

I... Vila se je brzo zacurila. *Ženom osjetila. Za godinu dana - nemira i podrhtavanja utrobe u želji za Ademovim muškim prisustvom.* On kao da se od one Đurđevdanske noći posve uselio u njene misli, usadio u njene snove. *Kako ga je samo osjećala u bubrenju grudi i izrastanju nježnih vlati po skritim brežuljcima.*

I baš tu na izvoru, gdje je majka zaniže sastaviše im se puti. Negdje baš oko Đurđevdana. U akšam, kad je vodu s kladenca zahvatila, sačeka je Adem.

«Ja došao Vilo... Po svoje...», rekao joj je tad.

«Džaba si došao! Moji me tebi neće dati... Kažu siromah si...», odgovorila mu je Vila mucajući.

Spustio se kažu od muke na mokru zemlju, promijenio boju i lica i očiju.

«Ako sam se rodio siromah, ne znači da ću i umrijeti siromah. Stvorit ću ja više neg što nam treba Vilo... Živjet ćemo u gradu i biti i sretniji i bogatiji od tvojih Eminovića... A zar je sve u bogatstvu Vilo?... I tvoju su majku bogatom dali. Pita je da li je u tom bogatstvu bila i sretna... Vilo, budi moja i bit ćeš najsretnija žena na svijetu» - prošaputao je, dohvatio je za ruku kojom je punila ibrik, ustao, poljubio u obraz, i ko ranjena živijer nestao ka šumi.

S drvene česme, kao iz pregršti djevine ruke, djelo majstora Đeke, šikljala je bistra planinska hladna voda. Popila je gutljaj te hladnice, i spustila se na zemlju. Tamo gdje je Adem sjedio. Ali kad je osjetila hladnoću ispod sebe ustala je i s prepunjenim ibricima krenula, *živo se brdom, u ritmu svojih uzbuđenih koraka, razmahujući. Čutnja pokri uzburkana osjećanja, mješavinu čežnje, ljubavi i straha.*

Nije ni čekala večeru legla je. *U mehkanim haljinnama dok se mjesečina šunjala po sobi, od neke sladunjave čežnje u klupko skupljena, stiskala je tijelo, osjećajući njegov topli uzdah na svojim usnama. Disala je duboko, na trenutke čak stiskala skrivenu tananost, ostajući bez daha od čežnje za njim. Na njenim usnama su se sastajale njihove duše i ona ga je na trenutke imala svog u sebi.*

Jaka lupnjava vrata otrznu je od njega. Nakostriješeni otac je stajao na vratima.

«Ustaj Vilo! Imam s tobom nešto popričat.»

Zadrhtala je. Probljedila. Naslutila šta je čeka. Znala je da su brda imala oči i uši i da su progovorila. I ispričala su ocu o njihovom sastanku.

«S kim si bila noćas na izvoru? S onim goljom?!... Ne laži me. Vidjeli su ga kako azgino preskače plotove... Bijela dana ti nećeš više vidjeti! Kunem ti se dat ću te prvom koji te zaprosi!»

«Kao što su moju majku...»

Nije uspjela da završi rečenicu.

Majka je srećom zaustavila njegov krvnički udarac.

* * *

Mejra je stiskala zamotuljak u ruci. Amanet momački, sebet djevojački i strah ženski.

«Cijele noći nisam oka sklopila», počela je. «I ni sad ne znam da li dobro činim. Ali, mora da ti je on suđenik kad ipak ovako odlučih. Ehhh... Samo moram ti najprije ispričati jednu staru. Da me razumiješ. Da me ne proklinješ, ako ovim što činim budem sebet nesreći... Dragi Bog mi je svjedok da ti samo dobro želim. Djece mi moje i Hasnine!», rekla joj kada joj je Vila donijela kafu. Bile su same. Mejra ju je noćas čuvala da ne pobjegne, dok se ukućani vrata sa đurđevdanske proslave. I tako je počela Mjera, kao i uvijek što je počinjala, svoju priču:

«Bio davno jedan čovjek – zlo od čovjeka. Ubijao, otimao, i, Bog jedini zna, šta sve još nije u svom životu radio. Kad je ostario, sjeti se da mora mrijeti. Uhvati ga strah od onoga tamo svijeta. Nije mogao od straha ni da zaspi. Zato on ode Dobrom čovjeku i ispriča mu svoj život, i sva zla koja je počinio. Sad mu žao što je zlo činio, a nije dobro. Strašno se kaje zbog svega. Šta sad da radi? Kako da se pred Bogom opere, i sebi na onom svijetu kaznu smanji.

‘Zasadi suho drvo na vrelom ognjištu i čini samo dobra djela. Ako drvo jednom procvjeta, onda ti je Bog oprostio.’

Prolazile godine, ali, i pored velikih dobara koje čovjek učini, suho drvo na vrelom ognjištu nikako da se promijeni. Suho pa suho. Starac već bio ruke digao od nade da može više Džehenem izbjeći.

Jednog jutra protrči pored njegova prozora nekakav čovjek.

‘Šta se desilo dobri čovječe?’, upita ga starac. ‘Kakva te je muka natjerala da ni selam nemaš vremena nazvati?’

‘Kad se vratim, ispričat ću ti’ – odgovori ovaj i nastavi trčati.

Starca to naljuti, skoči na konja i silom ga zaustavi. Natjera ga da mu ispriča šta je to tako hitno, da mu ni selam ne nazva. Ispriča mu ovaj kako su prosci krenuli da prose djevojku i on, eto, mora prije stići i to razvaliti.

‘Što jadan?’, upita ga starac.

‘Eto, moram’, reče on. ‘Tu sreću oni ne zaslužuju.’

‘Nemoj sretan sreću djeci kvarit. Grijeh je ljubav mladima razvaljivat’, ubjeđivao ga je starac. No, kako ga nikako nije mogao ubijediti, on dohvati pušku i ubije ga. ‘Kad sam mogao stotinu ubiti, mogu i tebe, sto i jednog nečovjeka’, reče i krene tužan kući. Nije mu bilo žao tog što ubi, ali mu bi žao što opet morade da načini grijeh. Sad će u još veću džehennemsku vatru morat, mislio je.

Ali, kad stiže kući, vidi on čudo. Suho drvo na ognjištu procvjetalo. Nikada starac u svom vijeku nije vidio tako lijepe ruže. Ne mogavši očima da vjeruje, otrča on onom Dobrom čovjeku da ga upita zašto ga prevari. Zašto mu je ljepotu džennetsku pokazao i samo još veću mu muku zadao.

Dobri čovjek se nasmijao i odgovorio mu: ‘Nema većeg grijeha, neg’ nekome ljubav i sreću razvalivat. Ti si to spriječio. Bog ti je dragi zbog tog djela sve tvoje grijeha oprostio. Zapamti za svagda: Božija vaga mjeri drugačije djela i nedjela.’

Eto Vilo. Ova me priča natjerala da ti pismo ipak predam. Evo tebi tvoje, pa ti sama odluči. Što ti je zapisano, to će biti. Mi sudbinu ne možemo promijeniti. Jeste da vele da su sebet i sudbina braća, ali... Samo dragi Bog zna šta je dobro... No ipak, Bogom i srećom te Vilo zaklinjem da ovo nikom ne

kažeš. Nije zbog mene, koliko zbog Hasne. Sestra mu je. Progutali bi je živu. Zato, kad pročitaš pismo, zapali ga. Da ga ne bi ko pronašao.»

Vila je stiskala pismo na prsima, ljubila ga, čitala ga i opet ljubila. Tek kada se začula škripa vanjskih vrata, bacila ga hitro u vatru. Plamen pismo zagrl i izgorje.

«Tvoj dovijeka», bubnjalo joj je u glavi dok su se posljednja slova pretvarala u pepeo.

Zehrin sretni glasić donije miris radosti u sobicu i vrati Vilu, koja je već s Ademom odlepršala nebesima, u stvarnost:

«Hajro će sutra poslati prosce po mene. Njegova je majka to rekla noćas mojoj... Tako sam sretna.»

«I ja ću biti... Kada se prve brezove ljilje zapale», prošaptala je, ali ova u svojoj radosti ne vidje i tuđu.

A Petrovdan brzo dođe. Kada djeca zapališe prve ljilje iskrade se Vila i pobježe k česmi. Mjesec još ne bi izišao pred svojim dvorima. Ni prst se pred okom nije vidio. Ali Vilino srce je znalo puta ka izvoru njegove sreće.

«Srećo», prošaputao joj kad je kod izvora ugledao i poveo za sobom k šumi.

Tek kad su od kuća dobro poodmakli začuše se pucnji. I doziv. Vjetar je raznosio brdima Vilino ime. Žalosno i piskavo.

«Viloooooooo!»

Kroz tamnu noć lomilo se njeno ime iz očevih usana. Kasno oče. Ona je već daleko. Ona je već otišla. Ona je sada s druge strane rijeke. Drhti na vjetru. Čuje da je dozivaš. Drhti od straha, neizvjesnosti... Adem je sad grli. Stiska je uzase. Duga crna kosa joj se već prosula po leđima. Sve do kukova se razlila. Mlada još ne pokošena trava ih dočeka uz mjesec koji sad proviri iza tamnih oblaka i baci im opojnu ružu iz svoga zanesena oka. Taj lopov. *Još mu je pomogao da joj skine tanahni veo.*

Kada se duhovi smiriše zaspase oboje, tu, u travi, nadomak velike klisure. Po njihovom zagrljaju pade prva rosa. Poljubci ranog sunca ih probudiše... I tako njih dvoje nastaviše put ka gradu. Tamo gdje je Adem napravio gnijezdo.

A taj njegov čardačić je kažu najviše ličilo na kućice iz dječijih crteža. Dva prozorčića i jedna vrata. Nije to bilo ono na šta je Vila navikla, ali i takva brvnarica na samom kraju grada, s njenim Ademom posta odmah zamak njenih snova.

«Ovo je za početak. Napraviti ćemo mi ovdje veliku kuću. Ovo je samo za sada», govorio joj je otključavajući vrata.

Drveni krevet, slamarica, lijep nov čaršaf sav u vezu, jastuk i jorgan, šporet, sinija i sanduk. To je sve što su u kućici imali.

«Izvor nam je tu blizu», reče paleći malehno kandilo okačeno više kreveta. Sobičak osvijetli nježna, bljedunjava svjetlost. «Sad ću ja naložiti našeg cigu, pa da vidiš ljepote i meraka u sobici», šalio se, dok ga je Vila zaljubljeno gledala.

«Ovo je samo za početak. Stvorit ću ja tebi i više neg' si imala kod tvojih Eminovića.»

Tako se Vila udade za Adema. I bili bi sretni, da ne bi Vilina oca koji im hrupi sa policijom baš na svadbu.

«Silom je oteo! Povukao Goljo dijete!», ubjeđivao je policiju.

«Je si li silom dovedena?»

«Ne! Pošla sam za Adema milom. I ni mrtva neću od njega.»

«E, pa za me već i jesi mrtva», reče otac. «Za mojega vijeka ti u moju kuću više nećeš. A i kad umrem, ni tad mi praga preskočit nećeš. Eto ti Gologuzo! Dabogda u ovom pasjem kućerku od gladi krepala!»

Sve to ču Adem, iza vrata. I odluči. Napusti on Vilu nakon mjesec dana i ode u svijet. Da joj zaradi bogatstvo, da joj zamak napravi.

Ali, prolazili su dani i mjeseci, i godina prođe, a od Adema nikakva glasa. Vila je i danju i noću stazice tkala da bi preživjela. Uspjela je, krvavim prstima od tkanja, da zaradi i kupi i nešto stvari u kući. Čak i da nešto uštedi. Njene stazice na pijaci bijahu najljepše. Otimali su se trgovci oko njih. Kad je zaradila dovoljno za puta, krene ti ona da Adema traži.

Šta je tamo bilo niko ne zna. Ona više nije progovorila. Nakon sedam mjeseci, poslije njenog povratka iz Njemačke doniješe joj ga. U kovčegu.

Neki kažu, oženio se bio tamo, i isjekla ga Njemica kad je saznala da je oženjen. Drugi kažu iskasapila ga nekakva pijana banda, treći kažu, još je on živ, u kovčegu je bila samo lutka napunjena kamenjem da se Vila zavara, četvrti ovo, peti ono... Ja ne znam šta je tačno s njim bilo.

- Šta je jadnici drugo preostalo, neg' da se ponovo uda. Srećom nije imala s Ademom djece. Pa joj lakše bi. Vala se ona ne bi ni sad udala da je ne natjeraše. Bez njene volje je dadoše Bejtu... Ili joj on bi suđen... Ah, dobar joj je, bogami. Važno je da ima muško u kući. A može s njim kako ona hoće. Radan je, i miran. Ljepotom nije Ademu ni da opanke okrene, ali ljepota je kako kažu "petak i subota".

- Majko, jednom si mi rekla da si me našla ispred vrata, onoga dana kada su Adema ukopavali?
- Baš tog jutra. Bila si tako sićušna. Ja mislim da si se sa sedam mjeseci rodila.
- Što baš tog dana?
- Ne znam, sine, Boga mi ne znam tačno.
- Reci mi kako može jedna majka da ostavi svoje dijete?

- A šta će drugo, kad je muka natjera?! Znaš da se s djetetom nijedna ne može više na Pešteri udati. Ko će je s djetetom?
- Moju učiteljicu bi i sa djetetom mnogi oženili.
- Ona je druge vjere. A i školovana je. Ima posao. Ima svoju nafaku.
- Ja želim biti kao ona. Želim i ja završiti školu. Učiteljica kaže da bih ja mogla završiti velike škole, kada bi ti htjela da me školuješ.
- Što će ti to? Lijepa si i udat ćeš se za lijepa momka. Onda ćeš imati svoju porodicu i djece punu kuću. Sreća leži u porodici, a ne u samotinji.
- Ja ipak želim ići u grad na škole.
- Još je rano o tome pričat. Kad dođe tome vakat, ako želiš to, onda ću te pustiti da ideš. A sad se okreni na desnu stranu i prouči onu dovu, da bolje spavaš.

- Ja legoh na desnu stranu, predadoh se Bogu Gospodaru, ja otiđoh u kabul kuću, tamo nađoh sunce i nevence... – ponavljala je sad žena na minderu svoju dječiju molitvu.

Sejdefin sudenik

Motorna pila je jecala zarivena u utrobi stoljetnog stabla u dubini Vranjače. Ti poznati zvuci vratili su Sejdefu djetinjstvu. Sjetila se kako ju je najstrašnije bilo kada bi se vraćala iz škole i ugledala kamion napunjen balvanima kako se putem gega i sa svojom strašnom njuškom joj se približava. Bježala bi tada panično uz brdo. Što visočije, gore k nebu. Ona se je uvijek samo u visinama osjećala sigurnom. Sejdefa se sad sama sa sobom nasmijala toj svojoj plašljivosti i nastavila uz brdo.

Snijeg je škripio ispod njenog krotkog koraka. Žurila je k najvisočijoj tački u želji da sa tog njenog Olimpa gleda dolje svoju Pešter.

«Evo Sejdefa, dostigla si vrh svog djetinjstva! Dostigla si ono što si sanjala, ono što nikada niko nije mogao ni zamisliti da će dostići jedna krhka, plašljiva djevojčica, koju su ostavili ispred tuđih vrata!», izbiflala je u diktafon, kao da je htjela postaviti pitanje nekoj drugoj sebi ispred bezboj kamera. «Koji Vam je još vrh ostao neosvojiv gospođice Sejdefa?», povikala je zatim uzbuđeno odozgo sa vrha, kao da nije pitala sebe, već planinu, svijet i svu ravnu i brdovitu prokletu, prelijepu Pešter.

Pekla ju je i sad po obrazu jutrošnja suza, davio je stisak žene što je držala u naručju i burno plakala. «Majka se osjeti... Srcem se osjeti», kao da je tad čula s onog svijeta Beharkine riječi. «Znam sve... Mama! Opraštam ti...», prošaputala joj je nemoćna iza uha. «Pešter bi i od svetice napravio zvijer!», dodala je glasnije i zajecala.

Malehna, krhka ženica ju je povelu minderu, držeći je čvrsto za ruku. Onda je rukavom obrisala sa lica suze, i izvadila iz njedara požutjelu fotografiju. Pružila je Sejdefi. Duboke tamne oči, grčki nos, valovita crna kosa, aristokratska ruka koja je podupirala bradu - to je bio njen otac.

«Bože kako je samo bio lijep!»

Vila je klimnula glavom i pokazala na Sejdefu. Rukama je pokušala objasniti kako Sejdefa ima njegove oči, kosu i nos. Zatim su se obje nasmijale. Kao da je sa slike izašao Ademov veseli duh i zagrlio ih. Vila je dohvatila Sejdefinu desnu ruku i pokazala na prsten kojeg nije bilo na njoj.

«Zašto?», upitala je nijemim jezikom. «Zašto? Gdje su djeca?»

«Pešter je i od mene napravio zvijer, majko!», ponovila je.

Odmahnula je glavom. Nije se složila s tim. Pokazala je Sejdefi da treba da i ona nešto njiše u naručju.

«Znam. Ali... Ja volim nekoga ko... Nekog ko nije naše vjere. Ja volim stranca. Mihael se zove. I Nijemac je...»

Neki naborani tužni veo prekrpio joj je blijedo lice.

«Znam, majko. Znam sve. Zato se i ne udajem. Ali... Zar ne znaš i sama da srce ne zna da misli. Ono hoće ono što osjeti. Srce nema razuma, vodi ga neki ljudi instinkt. Znaš najbolje šta to znači kada se neko voli. Evo sam i ovdje pobjegla, samo da ga zaboravim. Da se korijenima vratim i da ga svojim genima zaboravim. Ali, on je i ovdje. Majko! Reci mi je li grijeh voljeti nekoga druge vjere? U Kur'anu piše da... Ah, otkud da ti to znaš?!»

Vila je pognula glavu k podu. Pogledala je zatim u oči i upitala je opet šaretom.

«Neko drugi? Ima ih na stotine. Ja sam postala neko. Ja mogu sad da ih biram. Ja sam gotovo najpoznatija novinarka u zemlji. Ispred mene i najveći drhte. Pitanja mojih se boje. Mogu i s postolja skinuti... Neko drugi? Zakasnila sam za nekog drugog. Svi oni što vrijede su već zauzeti. A ja bih nekoga ko je lijep kao što je moj otac bio, nekoga ko je zdravog duha i tijela, nekog ko će biti dobar otac, inteligentan sagovornik, neko ko... Nema takvih više majko za mene.

A nekog da trpim samo zato da bih bila udata, ne mogu. Nije mi potrebno. Radi čega? Jedino... Radi djece, možda. Radi djece jedino... Ali pitanje je da li sam više sposobna biti dobra mati. Sa svim ovim prokletstvom koje u sebi nosim?!»

Zaplakala je opet. Vila ju je zagrlila, položila joj glavu u svoje krilo i milovala dugo po kosi. Sejdefa je tako zaspala uz duboke jecaje.

Kada se je probudila ležala je na minderu sama, pokrivena vezenim čaršafom, koji joj je ta od nekud iskrsla mati na dar donijela, dok je sunce već prelazilo ka drugoj polovini svoje putanje. Još uvijek uzbuđena jutrošnjim neočekivanim susretom krenula je gore da prstima dohvati nebo.

Sjela je na ivicu litice. Činilo joj se da sada u uzbuđenju lebdi po nebesima, dok se svjež vazduh uvlačio u njenu vrelu utrobu. Grmilo je u njoj, sijevalo, nevrijeme je pred sobom pustošilo sve što je našlo joj u duši.

Izvadila je mobitel i otkucala broj.

«Sejdefa», zašaptao je promukli sanjivi muški glas. «Napokon Sejdefa.»

«Mihael, reci mi šta upravo radiš!», pokušala je da tugu razbije i prikrije pred njim veselijim tonom.

«Šta radim? Upravo psujem samog sebe. Koja sam samo budala. Zamalo da ne poginuh zbog žene, koju sam na punoj liniji zaobišao i to samo da joj ne bi poprskao mantil, iako mi je u susret išao kamion. I umjesto da mi zahvali, vidim u retrovizoru kako me još psuje jer se nije ipak moglo mimoći da je makar malo ne poprskam. Briga ženu što ja zamalo ne poginuh.»

«Tipično, ti. Kada ćeš jednom shvatiti žene? Sa njima treba drugačije.»

«Ja, njih treba samo ugnjetavati, da bi te... Da bi te voljele treba biti veliko đubre... To misliš?... Reci mi kada dolaziš? Ili hoćeš da ja dođem tamo i ukradem te? Znaš dobro kako mi je ovdje pusto bez tebe. Reci mi kada dolaziš i jesi li odlučila?»

«Mihael, udajem se.»

«Za mene?!»
«Ne, za nekog drugog.»
«Za drugog? Zašto za drugog?»
«Zato što ga volim.»
«Lažeš Sejdefa. Poznajem te dobro. Nikog ti drugog ne voliš.»
«Volim, i zato se udajem.»
«Ne čini mi to. Znaš da sam ljubomoran i kada znam da se šališ...»
«Ne šalim se Mihael... Govorim ti istinu.»
«Ali zašto sad to? Sejdefa zašto?»
«Ne znam... Možda zbog... Zato što nekog drugog volim. Zbogom Mihael!»

Prekinula je vezu. Suza nije bilo. Osjećala je pustinju u sebi. I taj zanosni Mihaelov dah, pored njenih usana, uha, dok je umornu uspavljivao u hotelskoj sobi, u pauzama televizijskih izvještaja koji su slali iz te daleke zemlje, u vanzemaljskoj svojoj sreći i zaljubljenosti, dok je okolo njih kolala smrt. Voljela je njegovu plavu kosu, mehkanu, mirišljivu, dugu, voljela satima gledati u te pametne plave oči, osjećati u svakom momentu njegovu emocionalnu inteligenciju. Odmarala se u njegovom naručju, u njegovoj nježnosti, dok joj je šaputao najslađe riječi. Voljela ga je zato što nije nikada nije mislio na sebe, neg se zadovoljavao njenom srećom. Zašto je bio takav? Zašto je bio za mene izmišljen, kad mi nije bio suđen i moj?, pitala se Sejdefa u svoj svojoj tuzi, otkucavajući novi broj na mobitelu.

«Možeš li sutra poslati šofera po mene?»
«Po tebe ću i sam doći.»
«Došao bi ti možda, gospodine ministre, kada bi te ona tvoja pustila.»
«Otišla je s malim majci. Ostat će desetak dana. Bit ćemo deset...»
«Dobro. Nazovi me prije neg' stigneš, da budem spremna», rekla hladno je i prekinula vezu.

«Sejdefa, ako ne osvojiš taj vrh u sebi, onda ti ništa ne znači što osvajaš Mont Evereste svoga života», ponavljala je riječi svoga psihologa silazeći s planine, uz rezanje motorne pile koja je dolje u klisuri obarala još jedno stoljetno stablo.